

การกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินขอบเขต

อาจารย์เกรียงศักดิ์ เศรษฐพัฒน์นิช

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันนี้ผมถูกกำหนดให้มาพูดเกี่ยวกับเรื่อง 3 เรื่องด้วยกัน นั่นก็คือ

1. เรื่องการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน
2. เรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินขอบเขต

เรื่องทั้งสามนี้โดยพื้นฐานแล้ว เามาจากคำบรรยายของ อ.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ โดยผ่านมุมมองของผมอีกทีหนึ่ง อีกทั้ง เนื่องจากเวลาที่มีจำกัด สิ่งที่จะพูดในวันนี้ก็จะเป็นเพียงการสรุปแบบกว้าง ๆ คร่าว ๆ เท่านั้น

1. การกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน

ก่อนอื่นที่เดียวทุกคนคงเห็น ทุกคนคงทราบดีว่าในโลกนี้นั้น ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันอย่างชัดเจน ระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศที่ยากจน ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศเฟื่องพัฒนา (NICS) หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และประเทศด้อยพัฒนา

ซึ่งในแง่ที่เราเข้าใจดี หรือเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคนรวยย่อมมีสิ่งที่น่าสนใจอุปโภค บริโภคมากกว่า และดีกว่าคนจน คนในประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี อันเนื่องมาจากมีสิ่งอุปโภคบริโภคที่มากกว่า และมีมาตรฐานสูงกว่า ประเทศเฟื่องพัฒนา และประเทศเฟื่องพัฒนาจะดีกว่าประเทศด้อยพัฒนา อันนี้ชัดเจน

คำถามจึงอยู่ที่ว่า ทำไมจึงเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ในโลก ทำไมจึงเกิดปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำหรืออีกนัยหนึ่ง คือการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน เกิดขึ้นในโลกซึ่งทุก ๆ คนในอันที่จริงแล้ว ไม่ว่าจะผิวเหลือง ผิวขาว ผิวดำ ต่างก็มีความเป็นมนุษย์เท่ากันหมด

มีหลายคนพยายามให้คำตอบ มีหลายทฤษฎีที่พยายามจะอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว เช่น ทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎีมาร์กซิสต์ หรือแม้กระทั่งคำอธิบายแบบง่าย ๆ ว่าการที่มีความยากจน เหลื่อมล้ำ นั้นมีสาเหตุ เนื่องมาจากความขยันของคนรวย ความขี้เกียจของคนจน หรือความขยันของคนในประเทศที่พัฒนาแล้วกับความขี้เกียจไม่กระตือรือร้นของคนในประเทศด้อยพัฒนา อันเป็นคำอธิบายที่ผิวเผิน และค่อนข้างจะไร้ปัญญา

สำหรับในที่นี้ คำอธิบายปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำหรือการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียม

นั่น จะอ้างอิงหรือมองผ่านทฤษฎีที่เรียกกันว่า **ระบบโลก** หรือ **World System**

เหตุผลที่ใช้ทฤษฎีนี้ก็เนื่องมาจาก ทฤษฎีระบบโลกให้ภาพมุกกว้างได้ค่อนข้างชัดเจน และเข้าใจได้ โดยง่ายสามารถทำให้ เราเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องยากซับซ้อนนัก

คำอธิบายเกี่ยวกับความเลื่อมล้ำหรือการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมนั้น ตามทฤษฎีระบบโลก จะเริ่มต้นที่ว่า

1. เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในโลกตะวันตก ซึ่งหมายถึงว่าการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีได้นำมาซึ่งการเกิดขึ้นของการผลิตแบบอุตสาหกรรมขึ้นในยุโรปตะวันตกผลที่ตามมาก็คือการผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมากกว่าจากที่เคยผลิตได้ เช่น เดิมอาจจะผลิตผ้าแบบหัตถกรรมได้วันละ 100 หลา คราวนี้อาจจะผลิตได้ วันละ 100,000 หลา

2. การผลิตสินค้าได้มากขึ้นดังกล่าว ก็ส่งผลให้ตลาดภายในประเทศไม่สามารถรองรับผลผลิตนั้นได้หมดตลาดภายในประเทศจะเล็กลงไปที่จะรองรับสินค้าต่าง ๆ ที่ผลิตได้จำนวนมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องหันไปหาตลาดต่างประเทศที่จะระบายสินค้าที่ผลิตได้มากขึ้น จึงเกิดขบวนการที่ประเทศที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม คือ อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ออกไปแสวงหาอาณานิคมของตนในเอเชียและแอฟริกา

3. อย่างไรก็ตามลำพังแต่ไปยึดดินแดนในเอเชียและแอฟริกา เพียงประการเดียวเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากดินแดนเหล่านั้น ในแง่ทางเศรษฐกิจนั้น ยังมีลักษณะเป็นการผลิตแบบพอยังชีพ อันเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตัวเองได้ และการซื้อขาย หรือการค้าเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญ

4. ดังนั้นประเทศเจ้าอาณานิคม จึงต้องแปรเปลี่ยนดินแดนที่ตัวเองยึดได้จากคนพื้นเมือง จะต้องเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบเดิม คือ แบบพอยังชีพ ให้กลายเป็นเศรษฐกิจแบบการค้า คือการที่ทำให้โครงสร้างทางการผลิตในอาณานิคม กลายเป็นการผลิตเพื่อการค้าหรือการผลิตเพื่อขาย นั่นก็คือเป็นการผลิตสินค้า (ซึ่งส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเป็นสินค้าขั้นปฐมคือการเกษตร เหมือนแร่และการตัดไม้) เฉพาะอย่างเช่น การปลูกข้าวเพื่อขาย การปลูกกาแฟ ชา และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ

นั่นย่อมาหมายความว่า เมื่อประเทศอาณานิคมทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อขาย ก็จะต้องซื้อสินค้าที่ทั้งจำเป็นและไม่จำเป็น อันเกิดจากการผลิตแบบอุตสาหกรรมของประเทศเจ้าอาณานิคม หรือประเทศพัฒนาแล้ว ในขณะเดียวกัน ประเทศเจ้าอาณานิคมก็เข้ามาแสวงหาทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แร่ธาตุไม้ เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าต่อไป

5. จึงหมายความว่า ประเทศเจ้าอาณานิคม หรือประเทศพัฒนาแล้ว ได้สร้างความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจในระดับโลกขึ้นมา มีประเทศพัฒนาแล้ว เป็นแกนกลางและมีประเทศที่เป็นอาณานิคม เป็นชายขอบที่ต้องขึ้นอยู่กับแกนกลาง

ในแง่มุมนี้หมายความว่า ประเทศชายขอบต้องซื้อสินค้าอุตสาหกรรมที่มีราคาแพงจากประเทศแกนกลาง และขายผลผลิตทางการเกษตร และวัตถุดิบที่มีราคาถูกกว่า แก่ประเทศพัฒนาแล้ว

ผลก็คือ ประเทศแกนกลางมั่งคั่ง ร่ำรวย ประเทศรอบนอกหรือชายขอบยากจนตรงนี้เองสิ่งที่เรียกว่า "ประเทศพัฒนาแล้ว" กับ "ประเทศด้อยพัฒนา" จึงเกิดขึ้น จึงเกิดประเทศที่ร่ำรวยกับยากจนขึ้น

6. ในขณะที่เดียวกันในระดับประเทศ ประเทศชายขอบเองก็เกิดความแตกต่างกัน ระหว่างชนชั้นนำ และพ่อค้าที่อยู่ในเมือง กับประชาชนที่อยู่ในชนบทและประชาชนที่ทำการผลิตในเหมืองแร่และป่าไม้

นั่นก็คือความร่ำรวยจะมากขึ้นอยู่กับพ่อค้า ชนชั้นนำที่ทำการค้า ติดต่อกับต่างประเทศ แต่ประชาชนผู้ทำการผลิตกลับยากจน

7. สภาพเช่นนี้ดำรงอยู่เรื่อยมา อย่างไรก็ตามหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ประเทศอาณานิคมต่าง ๆ ได้รับการปลดปล่อยได้รับเอกราช (ซึ่งจะไม่อธิบายในที่นี้ว่าทำไม)

ในขณะที่เดียวกันโลกก็แบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายโลกเสรี กับ ค่ายคอมมิวนิสต์ โลกเสรีมีอเมริกาที่ขึ้นมาเป็นผู้นำของโลกเสรีที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำของประเทศพัฒนา เนื่องจาก อังกฤษและฝรั่งเศสบอบช้ำจากสงครามเป็นอย่างมาก ในขณะที่โลกคอมมิวนิสต์มีสหภาพโซเวียตรัสเซียเป็นผู้นำ 2 ค่ายนี้แข่งขันกันและต่อสู้กันเพื่อให้ตนอยู่ในฐานะที่ครอบงำโลกนี้

8. ในแง่ของโลกเสรีที่ USA เป็นผู้นำ (และเป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาที่เป็นแกน) ก็ได้ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศด้อยพัฒนาขึ้น ทั้งนี้ด้านหนึ่งเพื่อแข่งขันกับโลกคอมมิวนิสต์ และอีกด้านหนึ่งเพื่อให้ประเทศด้อยพัฒนามีศักยภาพมากขึ้นที่จะเป็นแหล่งที่ประเทศพัฒนาแล้วระบายสินค้า และทุนจากประเทศพัฒนาแล้ว

ตรงนี้เอง ได้มีประเทศด้อยพัฒนาจำนวนหนึ่งซึ่งได้รับการส่งเสริมจากประเทศพัฒนาแล้ว ได้เปลี่ยนแปลงตัวเองจากประเทศด้อยพัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Countries หรือ NICS) ประเทศเหล่านี้ก็มีในอเมริกาใต้ ก็คือ บราซิล อเจนตินา แม็กซิโก ในเอเชีย ก็มี 4 เสือ แห่งเอเชียคือ ไต้หวัน ฮองกง เกาหลี และสิงคโปร์

ประเทศเหล่านี้ได้รับการถ่ายโอนทุนและเทคโนโลยีจากประเทศพัฒนาแล้ว คือ เป็นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่หากผลิตในประเทศแกนกลาง คือประเทศพัฒนาแล้วก็จะไม่คุ้ม เนื่องจากค่าแรงแพง เช่น เครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์พร้อมชิ้นส่วน, ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรกลพร้อมชิ้นส่วน

ในขณะที่เดียวกันประเทศพัฒนาแล้วก็หันไปผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยี สลับซับซ้อนใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น เป็นการผลิตแบบที่ต้องใช้ความรู้เข้มข้น เช่น ดาวเทียม ระบบคอมพิวเตอร์ โยแก้วนำแสง เป็นต้น ซึ่งแน่นอนพวกนี้จะราคาแพงมาก

9. トラバจนถึงปัจจุบัน ประเทศด้อยพัฒนาอีกหลายประเทศ เช่น ไทย มาเลเซีย ก็ทำท่าว่าจะพัฒนาสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เป็น NICS ขึ้นมา เนื่องจากมีการโอนถ่ายทุนและเทคโนโลยีเข้ามา โดยเฉพาะทุนจากญี่ปุ่นและประเทศ NICS เอเชีย

10. เพราะฉะนั้นมาถึงตรงนี้ระบบโลก ก็ได้เกิดเป็นประเทศแกนกลางหรือประเทศพัฒนาแล้ว

ประเทศกึ่งรอบนอกหรือ NICS และ ประเทศรอบนอก คือ ประเทศด้อยพัฒนาขึ้น

เหมือนกับวงกลม 3 วง ที่มีประเทศพัฒนาแล้วเป็นวงใน ประเทศกึ่งพัฒนาเป็นวงกลาง และ ประเทศด้อยพัฒนาเป็นวงนอกสุด นี่คือทฤษฎีระบบโลกที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำ ระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจน ซึ่งประเทศร่ำรวยก็จะบริโภคหรือใช้ ทรัพยากรโลกมากกว่าประเทศยากจน นี่ก็คือการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันนั่นเอง

เรื่องที่สอง การใช้ทรัพยากรเกินขอบเขต

เรื่องการใช้ทรัพยากรเกินขอบเขตนี้ สัมพันธ์อยู่กับเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ คือการพัฒนาขึ้นมา ของระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรม และลัทธิบริโภคนิยมในสังคมสมัยใหม่ กล่าวคือสังคมสมัยใหม่เป็น สังคมที่มีการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่มีการแบ่งงานกันทำ เป็นระบบสายพาน จึงทำให้ผลิตสินค้าได้เป็น จำนวนมาก นำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าที่มากมายหลากหลายเป็นจำนวนมาก ๆ เป็นการ บริโภคแบบมวลชน

ในโลกอดีตนั้น การบริโภคจะเป็นเรื่องของความจำเป็น และโดยพื้นฐานเป็นการบริโภคแบบพอยังชีพ หรือหากจะมีการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย โดยทั่วไปแล้วก็เป็นเรื่องของชนชั้นสูงจำนวนน้อยที่ใช้สิ่งของ ฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผ้า แพรพรรณ อัญมณี เพื่อความอลังการ อันเป็นการเสริมบุญบารมีหรือ อำนาจ และสิ่งฟุ่มเฟือยเหล่านี้มีลักษณะการใช้ที่คงทน ของบางอย่างสืบทอดการใช้กันเป็นระยะเวลา ยาวนาน หลาย ๆ ชั่วคน เช่น พวกเครื่องประดับหรือเครื่องแสดงบรรดาศักดิ์ ฐานันดรต่าง ๆ เป็นต้น

แต่ในโลกสมัยใหม่จะผิดแผกออกไป ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้าการผลิตเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาขึ้นมาของวิทยาศาสตร์ เป็นการผลิตภายใน โรงงานที่ใช้วิธีการผลิตแบบแบ่งงานกันทำและระบบสายพาน เพราะฉะนั้นจึงสามารถผลิตสินค้าได้ มากมายหลากหลาย ระบบการผลิตเช่นนี้ได้กระตุ้นให้สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมแห่งการบริโภคและยิ่ง บริโภคมาก ก็จะย้อนกลับไปกระตุ้นให้มีการพัฒนาในทางการผลิต เกิดการประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์สินค้าต่าง ๆ ที่หลากหลาย และคุณภาพดียิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อการบริโภคที่ไม่เพียงพอและฟุ่มเฟือยอย่างมาก ยิ่งการบริโภคมีมากเท่าใด ก็ไปกระตุ้นให้เศรษฐกิจพัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น มีการสะสมทุนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งก็ ย้อนกลับไปให้มีการพัฒนา ประดิษฐ์คิดค้น เพื่อสร้างสรรค์สินค้าที่หลากหลาย และมีคุณภาพสูงขึ้น เป็นวัฏจักรเช่นนี้ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

เราจะเห็นได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในโลกสมัยใหม่ ก็คือการพัฒนาเพื่อที่จะตอบสนองการ บริโภคที่ซับซ้อน หลากหลาย และมีคุณภาพที่ดีขึ้นซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศแค้นที่พัฒนาแล้วก็จะมีระดับ การบริโภคที่หลากหลาย และคุณภาพที่ดีของสินค้า ประเทศกึ่งพัฒนาหรือ NICS ก็จะมีสูงกว่าประเทศด้อย

พัฒนาเป็นลำดับขั้นกันลงมา (ในแง่นี้การพัฒนาของประเทศ NICS ก็คือความพยายามที่จะไล่ให้ทันประเทศแกนและประเทศด้อยพัฒนาก็คือการพยายามไล่ประเทศ NICS นั้นเอง)

แต่ปัญหาอยู่ตรงไหน แน่นนอนปัญหามีโซอยู่ที่ว่าคนที่มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ผิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นย่อมเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ แต่ทว่าลักษณะวิธีการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยและไม่ยับยั้งต่างหากที่นำไปสู่ปัญหาการใช้ทรัพยากรที่เกินขอบเขตของมนุษย์ ดังเช่นปรากฏการณ์ของการใช้สินค้าแบบครั้งเดียวทิ้ง คือเมื่อสิ่งของเสียแล้วไม่ซ่อมทิ้งเลยแล้วซื้อใหม่ เพราะหากซ่อมก็อาจจะเสียค่าซ่อมเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่คุ้ม หรือการแห่ตามแฟชั่นต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์อันเนื่องมาจากการที่ผู้บริโภคถูกกระตุ้นด้วยสื่อโฆษณาต่าง ๆ ทำให้เกิดความต้องการบริโภคสินค้านั้น ๆ ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ของจำเป็นหรือทั้ง ๆ ที่มีสิ่งนั้นไว้อุปโภคบริโภคอยู่แล้ว แต่เนื่องจากแฟชั่นใหม่ ๆ หรือเป็นของรุ่นใหม่ ๆ จึงต้องซื้อหาสินค้านั้น ๆ มาซ้ำอีกทั้ง ๆ ที่ของเดิมยังใช้ได้อยู่ นี่คือการฟุ่มเฟือยอย่างมากของสังคมทุนนิยม ซึ่งก็คืออยู่ภายในวัฏจักรของระบบทุนนิยมที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

การบริโภคที่ฟุ่มเฟือยในลักษณะดังที่กล่าวมานี้ส่งผลให้ต้องมีการใช้ทรัพยากรกันอย่างมหาศาล เนื่องจากจริง ๆ แล้วสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ นั้นการผลิตจะต้องใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติแล้วนำมาแปรรูป นำมาประดิษฐ์ให้กลายเป็นตัวสินค้า ดังเช่นกระดาษซึ่งเราใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวันจนเคยชิน และจะใช้กันอย่างสิ้นเปลือง ใช้กันเป็นจำนวนมหาศาลนั้น ทำมาจากไม้จึงส่งผลให้มีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ป่าห่อหุ้มหรือลดลงอย่างมาก หรือการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ การผลิตเครื่องจักรกล ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์น้ำมัน อุตสาหกรรมเคมีต่าง ๆ เพื่อตอบสนองของการบริโภคอย่างสิ้นเปลืองของมนุษย์ก็จำเป็นต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาลเกินขอบเขต ส่งผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายลงอย่างมาก อีกทั้งในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ก็ก่อให้เกิดผลภาวะตามมาเป็นตัวการอีกประการหนึ่งที่ก่อปัญหาให้กับสภาพแวดล้อม

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตัวโครงสร้างของสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมทุนนิยมที่การผลิตเพื่อการค้า เพื่อสนองลัทธิบริโภคนิยมที่เองที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่นำมาสู่การใช้ทรัพยากรเกินขอบเขต อันส่งผลต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง และหากสภาพการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป เมื่อโลกขาดความสมดุลย์ในระบบนิเวศน์แล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาให้ใหญ่หลวง

ภายในประเทศเราก็ได้เห็นถึงความรุนแรงต่าง ๆ เช่น โสเภณีถูกข่มขืนจนตาย เด็กเร่ร่อนในบราซิล ถูกฆ่าตาย เป็นต้น

ในที่นี่จะเป็นการศึกษาเรื่องความรุนแรงโดยแบ่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโลกสมัยใหม่เป็น 3 ระดับ คือ

1. การใช้ความรุนแรงในระดับโลก

2. การใช้ความรุนแรงในระดับประเทศ

3. การใช้ความรุนแรงในระดับสังคม

1. การใช้ความรุนแรงในระดับโลก

การใช้ความรุนแรงระดับโลกนั้นมีรากฐานที่สำคัญมาจากการเกิดรัฐชาติขึ้น หมายความว่าเมื่อ "ชาติ" "ประเทศชาติ" ได้เกิดขึ้นจากจินตนาการร่วมกัน จึงมีการขีดพรมแดนของแต่ละชาติแต่ละประเทศขึ้น ปრაกฏการณ์ที่เกิดตามมาก็คือ การแบ่งแยกว่ามี "เขา" มี "เรา" มี "ชาติเรา" และมี "ชาติอื่น" ความรู้สึกที่ว่า ไม่ใช่พวกเดียวกัน หรือเป็นคนละพวกนี้เอง ที่เป็นรากฐานที่สำคัญของการใช้ความรุนแรง

อีกประการหนึ่ง การเกิดชาติ การมีเส้นเขตแดน แล้วอ้างการมีอธิปไตยเหนือดินแดนนั้นนั้น ผลที่เกิดตามมาก็คือต้องมีการป้องกันการรุกรานดินแดนจากชาติอื่น หรือในบางกรณีจะเป็นการรุกรานเพื่อให้ได้ดินแดนจากชาติอื่น จึงต้องมีการสร้างกองทัพประจำการขึ้น ซึ่งเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้นก็มีการใช้กองทัพนี้เข้าต่อสู้ห้ำหั่นกัน

ความรุนแรงระดับประเทศที่สำคัญ อีกประการหนึ่งก็คือ ความรุนแรงที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เลื่อมล้ำ คือการที่มีประเทศร่ำรวยและยากจน เมื่อประเทศหนึ่งร่ำรวย อีกประเทศหนึ่งก็ยากจน ประเทศร่ำรวยดูดทรัพยากรจากประเทศยากจน ประเทศยากจนก็จะเกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น เกิดการอดอาหาร หรือโรคขาดสารอาหารขึ้น ในบรรดาคนในประเทศยากจนโดยเฉพาะเด็ก ๆ อันนี้ก็เป็นความรุนแรงประการหนึ่ง

2. ความรุนแรงระดับประเทศหรือระดับรัฐ

ในแง่นี้ในระดับประเทศหรือระดับรัฐเราก็สามารถมองเห็นถึงความรุนแรงในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้

คือเมื่อระบบเศรษฐกิจเป็นเรื่องของการแข่งขัน ผลิตสินค้าเพื่อขาย ประเทศที่ยากจนมีทุนน้อยก็จะพยายามผลิตสินค้าให้มีต้นทุนต่ำจะได้ส่งออกขายในตลาดต่างประเทศได้มาก ๆ เพื่อสะสมทุนต่อไป

ดังนั้นจึงมีการกดราคาค่าจ้าง และมีการใช้แรงงานเด็กเพื่อลดต้นทุน การใช้แรงงานเด็กนั้นเป็นความรุนแรงชนิดหนึ่ง คือนอกจากการที่เด็กควรจะมีสิทธิของเด็กคือ ได้เล่น ได้เรียน กลับต้องมานั่งทำงานแล้ว บางแห่งยังมีการใช้แรงงานเด็กอย่างทารุณด้วย

หรือการที่ในรัฐชาติ มีการกดขี่คนกลุ่มน้อย หรือการที่มีการเพิ่มงบประมาณซื้อ หรือผลิตอาวุธในรัฐชาติเพื่อใช้ต่อสู้กับชาติอื่น ก็เป็นความรุนแรงชนิดหนึ่ง เนื่องจากการใช้งบประมาณในด้านหนึ่งมาก ๆ ก็เท่ากับไปลดงบประมาณในการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้คนกินดีอยู่ดีขึ้น นั่นเอง

3. การใช้ความรุนแรงประการสุดท้าย ก็คือ การใช้ความรุนแรงระดับสังคม

ในที่นี้หมายถึงความรุนแรงในเชิงวัฒนธรรม คือสังคมสมัยใหม่ ได้มีสิ่งที่เรียกว่า "วัฒนธรรมของความกลัว" เกิดขึ้น

หมายความว่าในปัจจุบัน ลักษณะการถือครองทรัพย์สินนั้น จะเป็นการถือครองทรัพย์สินของเอกชน (Private Property)

การถือครองทรัพย์สินเอกชนนั้น ก็จะเป็นสาเหตุให้เกิดความกลัวว่าผู้อื่นจะมาแย่งยึดทรัพย์สินของเราไป จึงต้องมีความพยายามในการป้องกันทรัพย์สินนั้น จึงมีการครอบครองอาวุธกันมากขึ้น มีการใช้ความรุนแรงทั้งในแง่ที่เป็นการปกป้องและยึดแย่งทรัพย์สินกันขึ้น